

Экология және қазіргі заманның жаһандық сын-қатерлері

ЖАРИЯЛАНДЫ
02.12.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/185490/>**Асқарова Сара Нурланқызы**

М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті
Журналистика факультеті

АННОТАЦИЯ

Бұл мақалада қазіргі кезеңдегі экологиялық мәселелердің өзектілігі, адам әрекетінің табиғатқа әсері, климаттың өзгеруі және Қазақстандағы экологиялық ахуал талданады. Автор тұрақты даму қағидаттарының маңызын айқындай отырып, қоғамда экологиялық мәдениетті қалыптастырудың негізгі жолдарын көрсетеді. Мақалада экологиялық дағдарысты жеңуде мемлекет, ғылым және жеке азаматтардың рөлі атап өтіледі. Материал университет студенттеріне, жас зерттеушілерге және экология тақырыбына қызығушылық танытқан оқырмандарға арналған.

Экология және қазіргі заманның жаһандық сын-қатерлері

XXI ғасырда ғылыми-техникалық прогресс адам өмірін жеңілдетіп қана қоймай, табиғатқа да үлкен қысым түсіріп отыр. Қоршаған ортаның ластануы, климаттың өзгеруі, табиғи ресурстардың сарқылуы – бүкіл адамзатқа ортақ күрделі мәселелер. Экология проблемалары бүгінгі таңда тек арнайы саланың мамандарына ғана емес, қоғамның әр мүшесіне тікелей қатысты.

Адам әрекетінің табиғатқа тигізетін әсері

Өнеркәсіптің дамуы атмосфераға зиянды заттардың көптеп бөлінуіне әкелуде. Ауаның ластануы ірі қалаларда айқын сезіледі, ал бұл тұрғындардың денсаулығына кері әсер етеді. Урбанизация барысында жасыл аймақтардың қысқаруы экожүйелердің тепе-теңдігін бұзады.

Қазақстанда да экологиялық ахуал өзекті болып отыр. Қарағанды, Павлодар, Өскемен

сияқты өнеркәсіптік өңірлерде ауа сапасы төмендеуде. Бұл — өндірістің дұрыс экологиялық бақылаусыз жұмыс істеуінен туындайтын мәселе.

Климаттың өзгеруі және оның салдары

Климаттың жаһандық жылынуы – бүгінгі ғылым дәлелдеп отырған шындық. Температураның жоғарылауы құрғақшылықты күшейтіп, су ресурстарының азаюына әкеледі.

Еліміз үшін су тапшылығы – стратегиялық деңгейдегі қауіп. Арал теңізінің тартылуы климаттың өзгеруі мен ирригациялық саясаттағы қателіктердің нақты мысалы.

Экологиялық мәдениет және тұрақты даму

Табиғатты қорғау тек мемлекеттің міндеті емес, әрбір азаматтың жауапкершілігі. Экологиялық мәдениетті қалыптастыру – мектептен бастап университетке дейінгі білім беру жүйесінің басты мақсаты болуы тиіс.

Тұрақты дамудың негізгі бағыттары:

- табиғи ресурстарды тиімді пайдалану;
- қалдықтарды басқарудың заманауи тәсілдерін енгізу;
- энергия үнемдеу технологияларын қолдану;
- жасыл экономикаға көшу.

Мұның барлығы экологиялық дағдарыстың алдын алуға көмектеседі.

ҚОРЫТЫНДЫ

Экология мәселесін шешу кешенді әрекетті талап етеді. Мемлекет экологиялық саясатты күшейтіп, ғылым жаңа технологияларды ұсынуы тиіс. Ал азаматтар табиғатты қорғауға жеке үлесін қосуы маңызды. Қоршаған орта — біздің ортақ үйіміз. Сондықтан оны сақтау — болашақ ұрпақ алдындағы ең үлкен аманат.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Әбдіғалиұлы, Б. (2019). Экология негіздері. Алматы: Қазақ университеті.
2. Бозшатаева, Г. Ж. (2020). Қоршаған ортаны қорғау және тұрақты даму. Алматы: Эверо.
3. Голубцов, В. А., & Молдабеков, А. М. (2018). Экология және табиғатты пайдалану. Астана: Фолиант.
4. Оспанова, Г. С., & Бозшаева, Г. Т. (2015). Жалпы экология. Алматы: Қазақ университеті.
5. Carson, R. (1962). Silent Spring. Houghton Mifflin.
6. UNEP — United Nations Environment Programme. (2023). Global Environment

Outlook (GEO-6).

7. IPCC — Intergovernmental Panel on Climate Change. (2021). Climate Change 2021: The Physical Science Basis.
8. Қазақстан Республикасының Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі. (2022). Қазақстанның ұлттық экологиялық есебі.
9. Meadows, D., Meadows, D., & Randers, J. (2004). Limits to Growth: The 30-Year Update. Chelsea Green Publishing.
10. UN Agenda 2030. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.